

УДК 658.8:615

В.Ю. Фролова,

В.П. Пелішенко

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ РИНКУ МЕДИЧНИХ ВИРОБІВ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розглянуто основні показники та тенденції розвитку ринку медичних виробів в Україні. Окреслено перелік актуальних проблемних питань його функціонування. Запропоновано стратегічні вектори розвитку ринку з урахуванням його особливостей. Обґрунтовано необхідність більш ефективного застосування практики поглибленого державного регулювання. Розроблені рекомендації спрямовані на розвиток в Україні інноваційного та конкурентоспроможного ринку медичних виробів.

Ключові слова: стратегічний розвиток, інновації, державне регулювання, ринок медичних виробів, фармацевтичний ринок.

Summary. The article describes the key results and trends of the market of medical products in Ukraine. It outlined a list of current problematic issues of its functioning. Proposed strategic vectors of development of the market, taking into account its features. Necessity of effective depth practical application of state regulation. Recommendations developed under article offers the path towards the creation in Ukraine innovative and competitive market of medical products.

Key words: strategic development, innovation, government regulation, the market of medical devices, pharmaceutical market.

Постановка проблеми. Сучасна індустрія медичних виробів (МВ) має свої унікальні характеристики, які визначають структуру галузі, в т. ч. і умови для ефективного стратегічного розвитку. Важливою умовою розвитку даної сфери є наявність сильної технологічної та наукової баз, а також зрозумілі завдання, нормативи і пріоритети з боку органів державного управління. Відсутність таких сприятливих умов на українському ринку медичних виробів обумовлюють актуальність та доцільність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інноваційно-соціальні аспекти розвитку фармацевтичної галузі України (в т. ч. МВ) досить поглиблено досліджує у своїх роботах О. А. Мех; П.Ю. Харчик у своїх роботах поглиблено вивчає

умови функціонування ринку в Україні; законодавчі та нормативні аспекти; методологічні засади ефективного управління фармацевтичними підприємствами розглянуто в роботах Б.П. Громова; розкриттю актуальних проблем і перспектив українського ринку медичних виробів присвячено роботи О. Добранчука [3].

Однак чимало питань стосовно проблем та стратегій розвитку ринку саме МВ, враховуючи автономність та самодостатність даного сегменту, залишаються недостатньо дослідженими і потребують поглибленого вивчення.

Мета статті полягає в окресленні ряду проблемних аспектів, що склалися в діяльності ринку МВ, та визначенні основних стратегічних напрямів їх вирішення.

© В. Ю. Фролова, В. П. Пелішенко, 2016

Бібліографія ДСТУ:

Фролова В.Ю. Стратегічні орієнтири розвитку ринку медичних виробів в Україні / В.Ю. Фролова, В. П. Пелішенко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2016. – №3 (35). – С. 39–43

References (APA):

Frolova, V. (2016). Stratehichni oriientyry rozvytku rynku medychnykh vyrobiv v Ukraini [strategic guidelines of medical products in ukraine]. Visnyk Berdians'koho universytetu menedzhmentu i biznesu, 3(35), 39–43 (in Ukr.)

Виклад основного матеріалу. Сучасне становище українських підприємств медичної промисловості на зарубіжному і вітчизняному ринках є програвшим. Вони не витримують конкуренції із закордонними компаніями, особливо у контексті науково-технічного розвитку, виробничого потенціалу, обсягу і якості номенклатури продукції. Як наслідок, прибуток, який отримують вітчизняні виробники обладнання та медичної техніки, є недостатнім, що унеможливує повноцінне фінансування НДДКР з метою розробки високоприбуткових інноваційних продуктів. Крім того, українські підприємства не мають можливості отримання довгострокових кредитів у необхідних обсягах, зважаючи на наукоємний, ризикований, а часто, і довготривалий цикл з розробки сучасного медичного обладнання.

Споживання населенням медичної продукції щороку зростає. Разом з тим щорічно скорочується споживання медичного обладнання і медичної техніки вітчизняного виробництва. Технологічна медична техніка, сучасне медичне обладнання майже повністю замінені імпортованими поставками. Це є загрозливим з точки зору як економічної, так і національної безпеки.

На сьогодні ринки медичного обладнання і медичної техніки мають найбільші тенденції до динамічного зростання. Розуміючи це, уряди зарубіжних країн багато уваги приділяють розвитку таких ринків, насамперед, підтримуючи виробництво високотехнологічних медичних виробів.

Продовження життя людини, вирішення питань збереження здоров'я, покращення демографічної ситуації в державі повинні стати пріоритетним стратегічним завданням влади з огляду на соціальну значимість цих проблем. Крім того, виробництво виробів медичної техніки та виробів медичного призначення в усьому світі є пріори-

тетним, прибутковим і перспективним, що в свою чергу сприятиме економічному зростанню України. Але без дієвої допомоги держави цей сегмент економіки не зможе ефективно розвиватися. У свою чергу, враховуючи велике соціальне значення цього ринку, держава жорстко його регулює і часто не використовує своєї стимулюючої функції. Необхідно реалізувати розроблені урядом програми, спрямовані на підвищення тривалості життя населення, збільшення доходів, покращення поінформованості людей з питань медицини тощо.

Фармацевтичний ринок України формується з виробництва лікарських засобів і виробів медичного призначення, оптових і роздрібних продажів продукції через аптечні мережі, експорту та імпорту, спеціалізованого зберігання та дистрибуції продукції.

На території, підконтрольній Україні, за підсумками I півріччя 2016 р. сукупний обсяг продажів всіх категорій товарів «аптечного кошика» склав 27,8 млрд. грн. за 765,4 млн. уп. У доларовому вираженні обсяг продажів склав 1,1 млрд. дол. У порівнянні з аналогічним періодом 2015 р. у грошовому і натуральному вираженні продажі збільшилися на 17,4 і 1,9% відповідно. У доларовому вираженні відзначається зниження на 2,9%.

Найбільшу частку продажів на фармринку акумулюють лікарські засоби і медичні вироби. За підсумками I півріччя 2016 р. їх частка в загальному обсязі аптечних продажів становить 92,4% в грошовому та 94,4% – в натуральному вираженні. В цілому ж для всіх категорій товарів «аптечного кошика» характерні ринкові тенденції до збільшення обсягу продажів у грошовому і натуральному вираженні, за винятком медичних виробів, продажі яких в упаковках залишилися практично на рівні попереднього року (рис. 1-3).

Рис. 1. Динаміка роздрібних продажів товарів «аптечного кошика» в грошовому і натуральному вираженні¹
Джерело: побудовано автором за [1]

¹ Рис. 1, 2, 3 побудовано за даними I півріччя 2014-2016 років

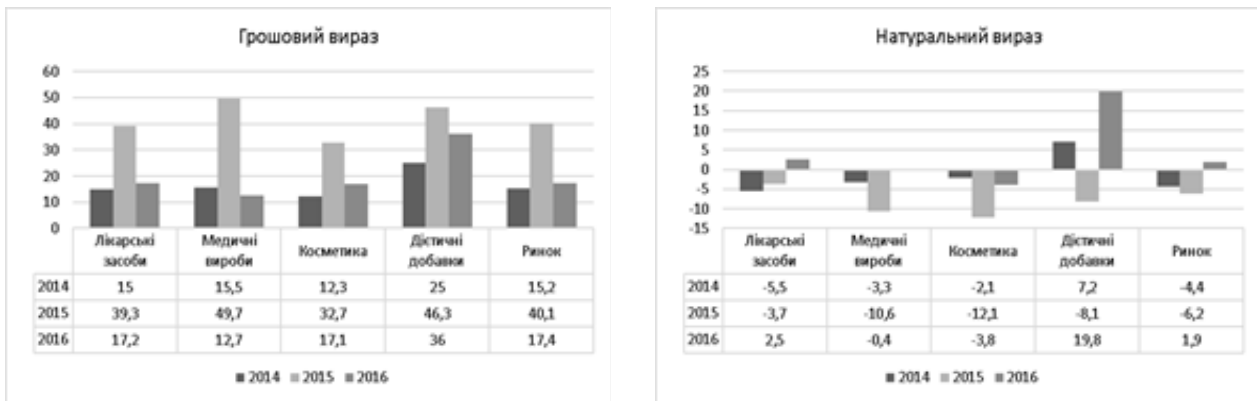

Рис. 2. Темпи росту роздрібних продажів товарів «аптечного кошика» в грошовому і натуральному вираженні, %

Джерело: побудовано автором за [1]

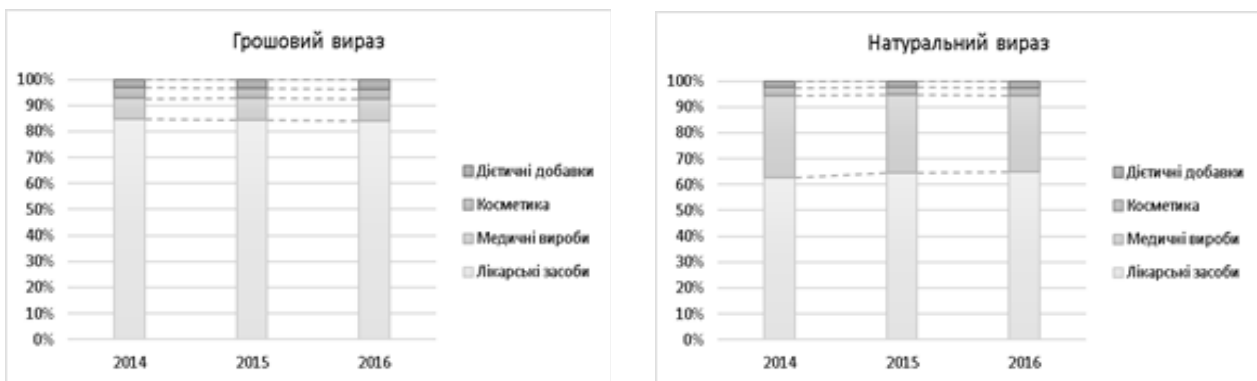

Рис. 3. Структура роздрібних продажів товарів «аптечного кошика» в грошовому і натуральному вираженні

Джерело: побудовано автором за [1]

У досліджуваній період найдорожчою категорією стали дієтичні добавки, середньозважена вартість 1 упаковки яких склала 42,7 грн. Далі

йдуть косметика – 41,8 грн., лікарські засоби – 41,1 грн. та вироби медичного призначення – 8,9 грн. (рис. 4).

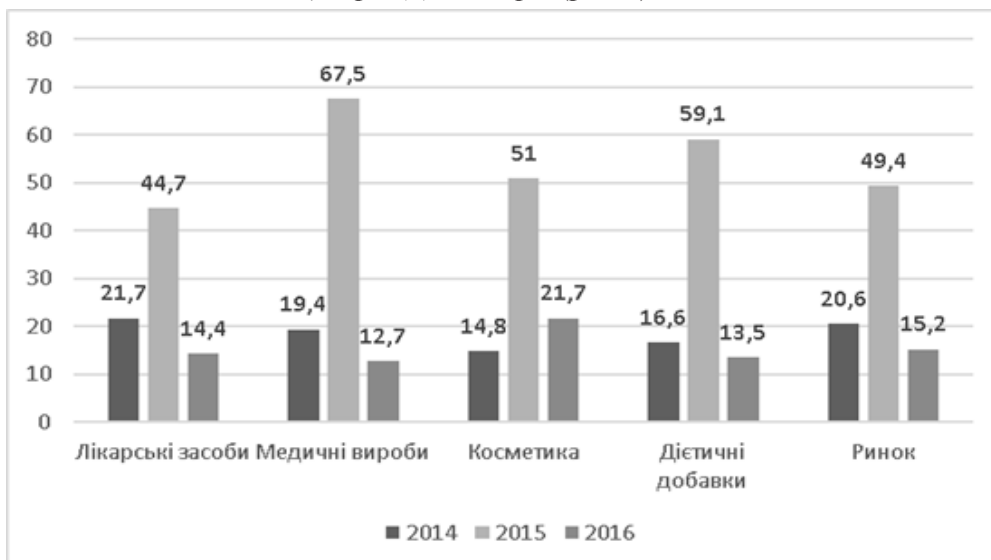

Рис. 4. Динаміка середньозваженої вартості 1 упаковки різних категорій товарів «аптечного кошика» за підсумками I півріччя 2014-2016 рр. із зазначенням темпів приросту в порівнянні з аналогічним періодом попереднього року, %

Джерело: [2]

У рейтингу маркетуючих організацій за обсягом аптечних продажів МВ за підсумками травня 2016 р. в грошовому вираженні лідирують Долфі-Україна, Torunskie ZMO (Польща), Procter & Gamble (США) [3].

Наведені дані свідчать, з одного боку, про зростання динаміки середньозваженої вартості 1 упаковки різних категорій товарів «аптечного кошика» і, відповідно, про низький попит з боку споживачів продукції, а з другого боку, про засилля імпортих медичних виробів на фармацевтичному ринку, які складають 2/3 його вартісного обсягу. З цього випливає, що існують проблеми зі стримування розвитку ринку медичних виробів, а, відповідно, і з обсягами реалізації готової продукції. До таких проблем, які потребують свого вирішення слід віднести: вплив держави на цінову політику підприємств-виробників і дистриб'юторів; вимоги до технічних і якісних параметрів; проблеми з оподаткуванням; проходження жорсткого митного контролю; державна реєстрація медичних виробів.

Крім того, стримують розвиток ринку медичних виробів такі фактори, як обмеження конкуренції, непрозорість ринку, корупція, відсутність реформ.

Вирішенню проблем розвитку ринку медичних виробів сприятиме державне регулювання цих процесів. Необхідно розробити правові умови для розвитку конкуренції, захистити права споживачів, підвищити добробут населення для підвищення його платоспроможності. Разом з тим, необхідно захистити і учасників фармацевтичного ринку, створюючи їм умови для ефективної праці, що дасть їм можливість отримувати прибуток від своєї діяльності та забезпечувати податкові надходження в бюджет. Діяльність суб'єктів фармацевтичного ринку повинна регулюватися державою через вплив законодавства, який полягає у правовому регулюванні торговельної діяльності, застосуванні реєстраторів розрахункових операцій у підприємницькій діяльності, питаннях, пов'язаних з одержанням патентів, ліцензій та акредитацій, цін та ціноутворення. Також потребує правового регулювання реклама ліків, захист інтелектуальної власності, питання, пов'язані з оподаткуванням, здійснення зовнішньоекономічної діяльності, митне регулювання.

Розвиток фармацевтичного ринку вимагає від держави вирішення питань, спрямованих, з одного боку, на підвищення прибутковості фармацевтичних підприємств, а з іншого, на допомогу хворим людям. Тому виникає потреба у застосуванні державного впливу на цінову політику виробників шляхом державного регулювання торговельних націнок на медичні препарати. Таке регулювання полягає у встановленні граничного

рівня націнок, що дасть можливість придбання життєво необхідного товару для споживачів.

Отже, стратегічними орієнтирами розвитку ринку медичних виробів повинні стати: розробка програми розвитку імпортозамісних виробництв в Україні; вирішення питань, пов'язаних з оподаткуванням суб'єктів фармацевтичного ринку, в тому числі, встановлення єдиної ставки ПДВ на всі медичні вироби; вивчення і застосування європейського досвіду у правовому регулюванні діяльності виробників медичних препаратів; законодавче визнання СЕ-маркування; стимулювання розробки і реалізації інвестиційних проєктів з виробництва медичних виробів; створення конкурентних умов на ринку медичних виробів; розвиток ІТ-технологій, які впливатимуть на зниження витрат.

Не слід забувати і про інноваційну орієнтацію розвитку ринку. Це ринок медичних гаджетів, мобільних пристроїв, які дозволять лікарям отримувати інформацію та розширить доступ пацієнтів до діагностики, лікування і профілактичної допомоги, а відповідно й підвищить попит на супутні медичні вироби [4].

Висновки. Український ринок медичних виробів динамічно розвивається, проте характеризується низькою насиченістю товарами вітчизняного виробництва і рядом стримуючих чинників для ефективного імпорту.

Отже, державна політика повинна бути спрямована на створення умов для виходу української продукції на міжнародні ринки, здешевлення виробництва, у тому числі й за рахунок конкурентних умов для виробників, зменшення залежності від імпорту за рахунок збільшення обсягів випуску якісної та інноваційної продукції і розширення асортименту, створення рівноправних умов для ведення бізнесу, залучення інвесторів і впровадження інновацій у розвиток даного сектору виробництва.

Крім того, стимулюючим фактором для розвитку діяльності суб'єктів фармацевтичного ринку повинна стати Угода про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, яка набула чинності 1 січня 2016 р. і передбачає односторонні преференції для експорту українських товарів.

Література

1. Analytical market research system «PharmXplorer» [Electronic resource] – Mode of access <http://www.pharmstandart.com.ua/> (viewed on September 7, 2016). – Title from the screen.
2. Там само.
3. Dobranchuk O. The main trends of the market of medical products in Ukraine 2016 [Electronic resource] – Mode of access: World Wide Web: <http://igar.ua/market-trends-of-medical-devices/> (viewed on September 5, 2016). – Title from the screen.
4. Ринок медичних виробів. Загальні збори членів Асоціації «Оператори ринку медичних виробів» (AMD) за ІІ кв.

2016 р. [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://www.apteka.ua/article/379214>.

REFERENCES

1. Analytical market research system «PharmXplorer» (2016). Retrieved from <http://www.pharmstandart.com.ua/>
2. Analytical market research system «PharmXplorer» (2016).

Retrieved from <http://www.pharmstandart.com.ua/>

3. Dobranchuk O. (2016). The main trends of the market of medical products in Ukraine 2016. Retrieved from <http://igar.ua/market-trends-of-medical-devices/>
4. Rynok medychnykh vyrobiv. Zahalni zbory chleniv Asotsiatsii «Operatori rynku medychnykh vyrobiv» (AMD) za 2 nd. 2016 r. Retrieved from <http://www.apteka.ua/article/379214> (in Ukr.).